

בענין ירושת אב

תנן (ב"ב קטו.): סדר נחלות כך הוא איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו בן קודם לבת כל יוצאי יריכו של בן קודמין לבת בת קודמת לאחין יוצאי יריכה של בת קודמין לאחין אחין קודמין לאחי האב יוצאי יריכו של אחין קודמין לאחי האב זה הכלל כל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמין והאב קודם לכל יוצאי יריכו, ע"כ. והנה לא נקט מתני' ברשימת סדר נחלות דבת קודמת לאב ודאב קודם לאחין. ועי' ברשב"ם שם ד"ה בת קודמת לאחין: ואם יש אב למת גם לו קודמת. ועי' במאירי (שם ד"ה אמר המאירי סדר נחלות כך הוא): "ואע"פ שלא הוזכר [האב] כאן הרי הוא מזכירו בסוף המשנה". מיהו, משתמע מבי' הרשב"ם (שם ד"ה והאב קודם) דס"ל דאין סיפא דמתני' אתיא לאשמעין דהאב יורש אחר הבת וקודם לאח, הגם דנלמד ד"ז בריש פירקין (קט.). כלומר, דס"ל לרשב"ם דאין סיפא דמתני' משלימה את סדר נחלות דרישא דמתני', ודהשמיטה מתני' את ירושת האב, דלא כהמאירי דס"ל דהשלימה הסיפא את סדר נחלות דרישא.

הרי קבעה הגמ' (קח:-קט.) דבן קודם לאב ודאב קודם לאח. עי' ברשב"ם בדף קח: (ד"ה הקרוב קרוב): "דבשלמא גבי אח אשכחן שום קורבה שקם תחת אחיו ליבום אבל באב לא מציינו כלל"; ואעפ"כ קדים אב לאח בירושה. וכ"ה ברשב"ם בדף קט. (ד"ה ומשני), דכתב דכיון דהאחים קמים תחת אחיהם ה"ה קרובים יותר לו מאביהם – ואעפ"כ אמרה תורה דאביהן קודם להן. מיהו, עי' בתוס' (שם ד"ה במקום) דכתבו בשם הריב"ם דהאב יותר קרוב למת מן האחין, וכ"כ הריטב"א (קח: ד"ה ותיפוק ליי) בשם יש מקשים (והוא הרשב"א בשם הראב"ד לפי ההערה שם) דהאב קודם לאח כיון דהוי האב יותר קרוב למת. והנה כיון דפי' הרשב"ם דהאב אינו קרוב אפי' כהאח, היאך הבין את פיסקא דהש"ס דהאב קודם לאח?

איתא לקמן בפירקין (קיג:): שני רב שמואל בר רב יצחק קמי' דרב הונא וירש מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה מה ירושה ראשונה בן קודם לבת אף ירושה שניה בן קודם לבת. ע"ש ברשב"ם ד"ה ה"ג דתני וד"ה אף ירושה שניה, דבי' דירושה ראשונה היינו ירושת בן ובת, וירושה שני' ושלישית וכו'.

היינו היורשין כפי סדר קדימתן הכתוב בקרא – אח ואחות, אחי האב ואחות האב, וכדו'. וע"ש בד"ה וירש אותה, דהשמיט הרשב"ם את האב ממנין סדר יורשין שם; וצ"ב, דה"ל למנותו בתור ירושה שני', ואדרבה כתב "ונתתם את נחלתו לאחיו דהיינו ירושה שניה". מיהו, נחלקו התוס' (שם ד"ה מקיש) על הרשב"ם וכתבו בשם הר"י דירושה ראשונה היינו כל הני יורשין דכתיבי בקרא, וירושה שני' היינו בן הבן ובן הבת וכו' – כל דור שני. ומסתברא דפלוגתת הרשב"ם והתוס' היינו מהו יסוד ירושה. להרשב"ם, יסוד ירושה ועיקר קיומה הויא העברת הנחלה לבן ובת (ולבניהן ובנותיהן, דמשתמע מפ' הרשב"ם דס"ל דכלולים הם בתור ירושה ראשונה), ודלהכי מיקרי ירושת בן ובת וירושת בניהם ירושה ראשונה, דעיקר ירושה היינו להעביר את הנחלה לדורות הבאים ישר מן המת; וע"כ ס"ל להרשב"ם דירושת אח ואחות וכו' לא מיקרי ירושה ראשונה, דהנחלה הולכת להצד ולא לדורות הבאים ישר מן המת. מיהו, פליגי התוס' וס"ל דיסוד ירושה היינו העברת הנחלה לכל מי שזוכה לה ממשפחת המת, לא שנא בנו ל"ש אחיו או בן דודו, ולהכי ס"ל להתוס' דכל הני ירושות מיקרו ירושה ראשונה.

עפ"ז מובנת שפיר שיטת הרשב"ם בנוגע לאב. כיון דס"ל להרשב"ם דעיקר דין ירושה היינו לבן ובת המת ולדורות הבאים ישר אחריהם, דהן הן ירושה ראשונה, ודירושת שאר קרובי המת אינה קיום עיקר דין ירושה בתכליתה דלכתחילה, נל"פ דס"ל דהאב אינו יורש רגיל, אלא דס"ל דירושה שלא הצליחה להמשך לדורות דלמטה הבאים ישר מן המת חוזרת לאב, שהוא עומד בתור מקור ומרכז המשפחה, ואם האב אינו קיים, אז תפוץ הירושה לשאר קרובים בתורת ירושה שני' או שלישית וכדו'. שי' הרשב"ם היא דאין האב יורש כשאר יורשים, דנחלה הבאה לו באה בתורת חזרה ליסוד ומקור המשפחה מחמת אי-חלות ירושה ראשונה, וירושה, דהיא הפצת הנחלה, אז תמשך ותחול אצל שאר קרובים אם אין האב קיים; מיהו כשמגיעה הנחלה לאב, כיון דאין זו הפצת הנחלה אלא חזרתה למקורה, לא חשיבא ירושה רגילה.

משום הכי ס"ל להרשב"ם דהאב קודם לאח אע"ג דהאב אינו קרוב לבנו המת אפי' בקורבת האח, שהרי אין הנחלה מגיעה לאב בתורת יורש (רגיל), ולהכי אין אי-קורבת האב מעלה או מוריד, דהא מגיעה הנחלה לו בתורת מקור ומרכז המשפחה ולא בתורת יורש מחמת קורבה. וה"נ מובנת אמאי לפי הרשב"ם אין האב נמנה בסדר נחלות דמתני' (קטו). ואמאי לא מנאו הרשב"ם כירושה שני', דאין לו דין יורש (רגיל). מיהו, התוס' והמאירי ושאר רבוותא שנזכרו לעיל פליגי וס"ל דלאב יש דין יורש שלם.

ונ"מ רבה לענין ירושת אח. הרי פליגי הרשב"ם (קח. ד"ה והאחין מן האב) והתוס' (שם ד"ה ואחין מן האב) בדין אח, דהרשב"ם ס"ל דיש לו שם יורש לעצמו, והתוס' ס"ל דיורש בתורת בן אבי המת, דבקושטא ל"צ שם אח כיוורש בפנ"ע. ונראה דיסוד פלוגתתן מבוסס בדין אב. כיון דס"ל להרשב"ם דאין האב יורש (רגיל), לא שייכא גבי' דינא דכל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמין (קטו.). דזה דין במי שיש לו דין יורש. להכי, ס"ל להרשב"ם דיש לאח שם יורש בפנ"ע. משא"כ להתוס' דס"ל דיש לאב דין יורש שלם, וע"כ ל"צ שם יורש דאח.

ע"פ הנתבאר, יוצא דפליגי הרשב"ם והתוס' בהבנת היסוד בדף קט. דאחי האב יורשין מכח האב. להתוס', מוכן האי דינא כפשטי', דא"א לאחי האב לירש קודם האב עצמו, דהוא יורש ג"כ וקרוב יותר מהן. אולם לפי הרשב"ם, כוונת הגמ' היינו דיורשין אחי האב רק משום דחזרה הנחלה למקור ומרכז המשפחה, דהיינו האב, וע"כ ליכא למימר דיירשו אחי האב קודם האב עצמו.